

Redaksjonell frihet i media

Kirill Miazine
FØYEN Advokatfirma DA

1. oktober 2008

Den 13. juni 2008 kl. 13:20 ble en ny lov kunngjort – lov nr. 31 om redaksjonell “fridom” i media. Loven trer i kraft 1. januar 2009. Med denne loven blir en rekke viktige prinsipper om vern av den redaksjonelle friheten lovfestet. I dag hviler den redaksjonelle friheten på et ulovfestet grunnlag.

Redaktørplakaten Den redaksjonelle friheten kommer i dag bl.a. til uttrykk i Redaktørplakaten. Dette er en erklæring som er blitt til i samarbeid mellom Norske Avisers Landsforbund (nå Mediebedriftenes Landsforening) og Norsk Redaktørforening, vedtatt av begge organisasjoner i 1953. Redaktørplakaten fastsetter rettigheter og plikter til en redaktør og gjør dette i svært høytidelige former, f.eks.:

“Redaktøren skal ivareta ytringsfriheten og etter beste evne arbeide for det som etter hans / hennes mening tjener samfunnet”

Gjennom medlemskap i presseorganisasjonene, binder Redaktørplakaten både redaktørene og utgiverne. Men i realiteten er Redaktørplakaten bare en avtale som presiserer hovedoppgavene til redaktøren og som regulerer forholdet til eieren av et medium. De fleste av disse, herunder dagsaviser, andre periodiske publikasjoner, Internett-portaler m.fl. er organisert som aksjeselskap.

Utgangspunktet for avtaler er de kan endres og balansen vil også kunne endres over tid. Dette kan innebære en potensiell trussel mot den redaksjonelle friheten.

Lov om redaksjonell fridom i media Den nye loven gir regler, som kan ikke fravikes gjennom avtale eller på annen måte til ugunst for redaktøren. Dette gir redaktørene vern f.eks. dersom medieforetakets interesser skulle komme i strid med den redaksjonelle friheten og det ville bli fristende til å “presse” redaktøren litt, , f.eks. til å prioritere

materiale som gir høyere avkastning. I en undersøkelse som er foretatt av Mandag Morgen og Norsk Redaktørforning svarer seks av ti redaktører at de føler et press fra “eierens krav til økonomisk avkastning” og at dette er den største trusselen mot mediens redaksjonelle frihet (referert etter Mala Wang-Naveens innlegg i Aftenposten av 29.9.2008).

Som følge av den nye loven, vil ikke redaktøren i en avtale kunne fra-skrive seg den kompetansen han har etter loven. For øvrig behøver ikke personen å være ansatt som “redaktør” – loven opererer med et funksjonelt redaktørbegrep og gjelder den som tar avgjørelser om innholdet i et medium, uansett om vedkommende kaller seg redaktør, utgiver eller noe annet.

Loven fastsetter en plikt til at kringkastere, dagsaviser og andre periodiske publikasjoner, som driver med journalistisk produksjon, formidling av nyhetene, aktualitetsstoff og samfunnsdebatt skal ha en redaktør. I tillegg omfatterplikten til å ha en redaktør også elektroniske massemedia, som har tilsvarende formål og funksjon som de gruppene som er nettopp nevnt.

Den nye loven er langt mer nøktern i sine formuleringer, men har som formål å sikre den redaksjonelle friheten i media og bygger en slags beskyttende mur rundt redaktørens rolle:

- Redaktøren skal lede den redaksjonelle virksomheten og ta avgjørelser i redaksjonelle spørsmål;
- Redaktøren kan i redaksjonelle spørsmål, dvs. spørsmål om utvalg av materiale, presentasjon, vinklinger o.l., ikke instrueres eller overprøves av eieren eller ledelsen i medieforetaket;
- Eieren eller ledelsen i medieforetaket kan ikke kreve å gjøre seg kjent med materiale før det blir gjort offentlig tilgjengelig.

Loven utnevner ingen tilsynsorgan for å kontrollere at lovens bestemmelser blir fulgt og oppstiller heller ingen sanksjoner for brudd. Det vil være en umulig oppgave for et administrativt organ å føre tilsyn med at redaktører ikke blir instruert eller overprøvd i redaksjonelle spørsmål. Loven oppstiller ingen særskilte sanksjoner for brudd på lovens bestemmelser. En oppsigelse eller bruk av andre midler i strid med reglene i den nye loven vil kunne være i strid med alminnelige arbeidsrettslige regler.

Selv om den redaksjonelle friheten blir i hovedsak respektert i dag, kan det ikke utelukkes at den kan komme i strid med andre interesser i et medieforetak. Den loven tar sikte på å beskytte redaktørens rolle dersom

slike interessekonflikter oppstår. Loven har dessuten en symbolfunksjon – lovesting av den redaksjonelle friheten kan tjene som en påminnelse om viktigheten av ytringsfriheten, integriteten og uavhengigheten.